Рекомендована д.ф.н., професором З.Н.Мнушко

УДК 615.25:616.379-008.64:339.13

МАРКЕТИНГОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ АНТИДІАБЕТИЧНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

А.С.Немченко, І.В.Жирова

Національний фармацевтичний університет

Досліджена кон'юнктура ринку антидіабетичних лікарських засобів і проведена їх структуризація в залежності від країн-постачальників, фірм-виробників та ін. Встановлено, що на сьогодні їх асортимент складає 89 найменувань, серед яких 31% — вітчизняного виробництва. Наявність препаратів на фармацевтичному ринку України становить 50%.

В умовах обмежених ресурсів охорони здоров'я актуальними стають дослідження, метою яких є організаційно-економічне обгрунтування підходів до визначення раціональних витрат на забезпечення хворих лікарськими засобами в залежності від нозології і ступеня захворювання. Це особливо важливо для хворих на цукровий діабет, туберкульоз, онкохворих тощо, гарантом медикаментозного забезпечення яких є держава [8, 9].

За даними статистики, вже сьогодні у світі нараховується близько 120 млн хворих на цукровий діабет [3]. З них 20% приходиться на інсулінозалежний цукровий діабет (ІЗЦД), що, як відомо, виявляється в дитячому і юнацькому віці, а 80% — на інсулінонезалежний цукровий діабет (ІНЦД) [2].

За офіційними даними, в Україні нараховується близько 1 млн хворих. Але відповідно до епідеміологічних досліджень, проведених Інститутом ендокринології та обміну речовин, на двох зареєстрованих пацієнтів приходиться ще четверо-п'ятеро людей, які не підозрюють про своє нещастя. Іншими словами, у нас таких хворих не один мільйон, а в 2-2,5 рази більше [12].

Для адекватного лікування хворих на ІЗЦД ендокринологічна служба повинна володіти достатнім запасом усіх видів препаратів інсуліну, щоб мати можливість підібрати хворому ефективно діючий препарат. Згідно з сучасними підходами до лікування ІНЦД препарати людського інсуліну в обов'язковому порядку повинні одержувати діти, нововиявлені хворі, пацієнти у віці до 45 років і хворі, лікування яких неефективне при використанні інших препаратів інсуліну. Однак препарати людського інсуліну дорожчі, ніж препарати інсуліну тваринного походження. Саме тому система використання різних видів інсуліну в Україні протележна такій в розвинених країнах, де 80% хворих приймають людський інсулін, а в нашій країні його приймають тільки 20% хворих, тому що його необхідно закуповувати за кордоном [4].

Незважаючи на поліпшення в забезпеченні антидіабетичними лікарськими засобами, обмежені бюджетні кошти обласних, міських і районних керівництв охорони здоров'я не дозволяють одержувати дорогі препарати інсуліну в необхідному обсязі [14]. Складається парадоксальна ситуація: не витрачені на закупівлю інсуліну, "з'економлені" таким способом засоби лягають додатковим вантажем на бюджет охорони здоров'я, оскільки лікування ускладнень, що розвиваються у хворих ІЗЦД, у результаті неадекватної гіпоглікемічної терапії вимагають набагато більших витрат. Детальні закордонні дослідження свідчать, що поняття "дешевше зараз" не завжди відповідає поняттю "дешевше надалі", і що первинні вкладення в інтенсивну терапію цукрового діабету є найбільш економічно ефективними, тому що знижують ризик розвитку тяжких ускладнень, які загрожують життю і призводять до інвалідизації і таким чином зменшують витрати суспільства на терапію, реабілітацію і соціальне забезпечення хворих на цукровий діабет. Низька вартість лікарських засобів не може служити підставою для того, щоб вважати їх більш перспективними в порівнянні з високоефективними, але дорогими лікарськими засобами [16].

На сучасному етапі Україна дуже приваблює іноземні фармацевтичні фірми, які зацікавлені в розширенні ринків збуту. Вирішення проблеми забезпечення ЛЗ потребує комплексного підходу, в основі якого лежать методи економічного аналізу [5, 6].

З метою пошуку оптимальних підходів, які підвищують медичну та економічну ефективність лікування цукрового діабету, ми провели дослідження асортименту антидіабетичних засобів.

Першочергово була досліджена вся номенклатура антидіабетичних препаратів, які знаходяться в обігу на фармацевтичному ринку України. Встановлено, що на сьогодні асортимент зареєстрованих засобів представлений 89 торговими назвами,

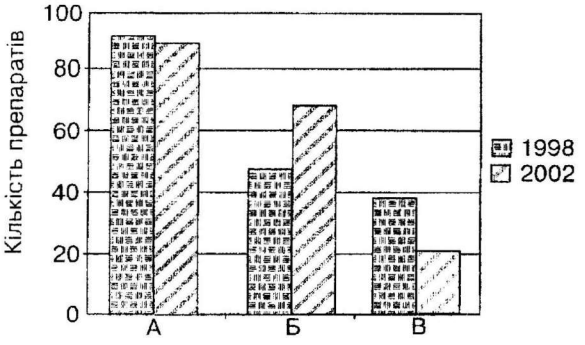

А - зареєстровані антидіабетичні лікарські засоби;
Б - інсуліни;
В - пероральні цукрознижуючі засоби

Рис. 1. Динаміка змін асортименту антидіабетичних лікарських засобів (1998-2002 рр.).

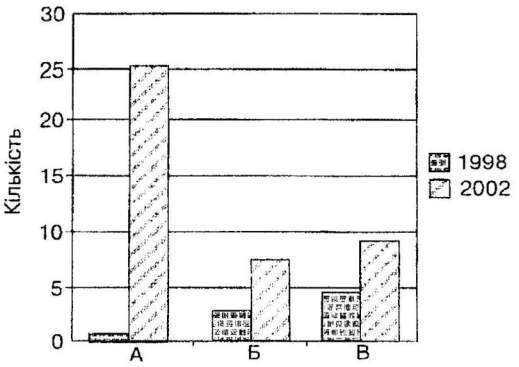

А - інсуліни;
Б - пероральні цукрознижуючі засоби;
В - фірми-виробники

Рис. 3. Порівняльний аналіз вітчизняного виробництва антидіабетичних лікарських засобів.

у тому числі 68 — це інсуліни, решта 21 — пероральні цукрознижуючі засоби, запропоновані у вигляді 171 форми випуску.

Необхідно відмітити, що 31% асортименту препаратів представлений вітчизняними засобами, що на 25,6% більше, ніж у 1998 році. Динаміка росту асортименту(1998-2002) представлена на рис. 1-3.

Аналіз фармацевтичного ринку свідчить, що постачальниками інсулінів є 11 фірм-виробників, що представляють 7 країн, у т.ч. 4 фірми — вітчизняні. Слід відзначити, що за останні 3 роки з ринку пішли такі країни-постачальники як Індія, Турція, Польща, Хорватія, Угорщина та Югославія. Нема також у зареєстрованому асортименті жодного російського препарату. Усе це безумовно, є наслідком вищеозначеного розширення вітчизняного асортименту та умов безтендерної закупівлі вітчизняних інсулінів у директивному порядку за минулі 2 роки та введення найвищого серед фармакологічних препаратів 30%-ного мита на інсуліни іноземного виробництва. Зрозуміла політика "підтримки вітчизняного виробника", але не можна забувати, що тільки за умов вільної конкуренції буде йти розвиток виробництва та забезпечуватись контроль якості [1].

Лідируючі позиції на українському ринку інсулінів посідають наступні фірми: "Індар" (Україна), "Ново Нордиск" (Данія), "Berlin-Chemie" (Німеччина) та ін., які представлені на рис. 4.

Пероральні цукрознижуючі засоби (ПЦЗ) представлені більш широкою географією: 14 країнами і 28 фірмами-виробниками. Тут перше місце ділять Україна і Німеччина, які пропонують по 23,5% усіх ПЦЗ , далі йдуть Індія і Польща (по 8,8%), Швейцарія та Угорщина (по 6,2%); інші країни пропонують по 1 найменуванню. Не відновили реєстрацію виробники таких країн, як Канада, Ізраїль, Єгипет, Йорданія, Туреччина, Хорватія, Росія, Словенія. Серед фірм-виробників лідирує "Polfa" (Польща), "Berlin-Chemie" і "Hoechst Marion Roussel Pharma" (Німеччина), "Здоров'я" (Україна). Ранжирування країн у залежності від асортименту запропонованих антидіабетичних лікарських засобів представлене на рис. 5.

Вітчизняні препарати представляють:

— виробники інсулінів: фірми "Індар", "Фармак", "Інтерветмед";

— виробники пероральних гіпоглікемічних засобів: фірми "Здоров'я" (глібенкламід, хлорпропам), "Дніпрофарм" (глюренорм), Монастирищенський ХФЗ, "Фармак" (ізодибут).

Незважаючи на лідерство вітчизняних виробників по ширині представленого асортименту, необхідно відзначити, що всі інсуліни, вироблені в Україні, представлені у вигляді однієї лікарської форми — флаконів 10 мл (40 ОД/мл), інсуліни у вигляді картриджів і шприц-ручок зовсім відсутні. Хоча 12-15 тисяч хворих у нашій країні використовують картриджні форми інсулінів або протягом багатьох років застосовують сучасні засоби їх введення — шприц-ручки, що значно підвищує якість життя та забезпечує можливість високої соціальної активності таких пацієнтів [1].

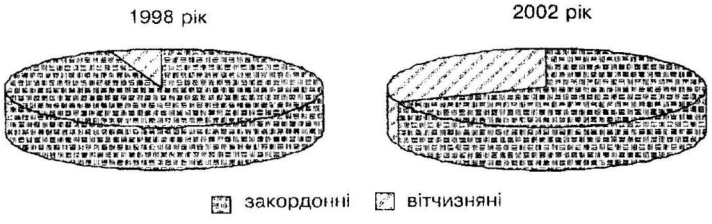

Рис. 2. Співвідношення закордонних і вітчизняних препаратів.

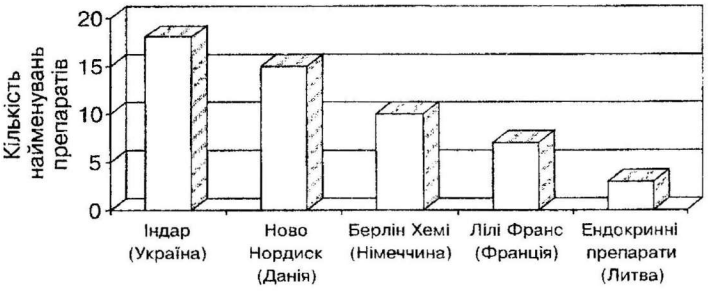

Рис. 4. Фірми-виробники інсулінів, які лідирують по запропонованим позиціям.

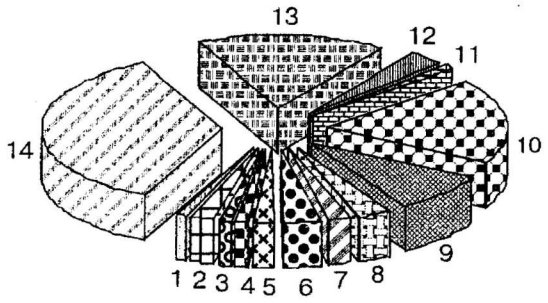

1 - Швеція (1)
2 - Чехія (2)
3 - Італія (1)
4 - Югославія (1)
5 - Швейцарія (2)
6 - Індія (3)
7 - Угорщина (2)
8 - Литва (3)
9 - Франція (8)
10 - Німеччина (18)
11 - Англія (1)
12 - Польща (3)
13 - Данія (16)
14 - Україна (34)

Рис. 5. Ранжирування країн-постачальників у залежності від асортименту запропонованих антидіабетичних лікарських засобів.

У структурі асортименту гіпоглікемічних засобів найбільша питома вага приходиться на асортиментні підгрупи: похідні сульфонілсечовини — 37,4%, препарати інсуліну середньої тривалості дії — 35,16%, препарати інсуліну короткої дії — 16,5%.

Проведений аналіз цін інсулінів дозволив зробити висновок, що ціна препаратів залежить в основному від виду лікарської форми і дози, приналежність інсуліну до якого-небудь виробника не особливо позначається на ціні, а також важливим є і те, що ціни вітчизняних інсулінів практично не відрізняються від їхніх закордонних аналогів, що також можна врахувати при витратах бюджетних коштів. Із 68 зареєстрованих препаратів інсуліну — 50 (74%) включені в перелік лікарських засобів, ціни на які підлягають державному регулюванню згідно з Постановами МОЗ України №480/294 від 3.12.01 та Мінюсту України №1045/6236 від 17.12.01. Серед ПЦЗ до переліку входить 48% препаратів [10].

При аналізі прайс-листів оптових фармацевтичних фірм на ринку України ми виявили, що близько 57 фірм пропонують препарати інсуліну і цукрознижуючі препарати. Основна частина пропозицій приходиться на такі фірми, як "Бізнес-центр Фармація" (35%), "Сбс-фармация" (24%), "ВВС-ЛТД" (17%), "Медфарком", "Альба-Украина", "Оптима-фарм", "Фалби" і ін.

Аналіз асортименту антидіабетичних засобів (2001-2002) свідчить, що на фармацевтичному ринку України присутні лише 50% усіх зареєстрованих на теперішній час інсулінів, а ПЦЗ — 66%.

Проведений аналіз ринку антидіабетичних лікарських засобів дозволив зробити основні висновки:

— на фармацевтичному ринку України 30 фірм позиціонують препарати 46 міжнародних назв під 89 торговими назвами, з яких 34 виробляються в Україні;

— за отриманими даними лідерами на вітчизняному фармацевтичному ринку антидіабетичних препаратів визнано Україну, Німеччину і Данію;

— виявлено звуження географії постачальників антидіабетичних засобів (1998-2002);

— виявлена необхідність розширення асортименту вітчизняних інсулінів за рахунок освоєння виробництва нових для наших виробників лікарських форм: картриджів, шприц-ручок,

— необхідно також відзначити, що ціни на препарати інсуліну коливаються від 16 до 227 грн у різних фірм-постачальників у залежності від виду лікарської форми, а також того, що кількість зареєстрованих препаратів значно перевищує їхню наявність на фармацевтичному ринку України (майже у 2 рази);

— визначена необхідність проведення більш глибоких досліджень терапевтичних характеристик лікарських препаратів з метою розробки формулярного довідника і стандартів медикаментозного лікування цукрового діабету.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Бутенко О. // Провизор. — 2002. — №4. — С. 8.*
2. *Ведяева Л., Литовченко К. // Ліки і здоров'я. — 1998. — №5. — С. 3.*
3. *Громадське здоров'я в Україні, статистичні показники 1999 р. // Здоров'я України. — 2001. — №3. — С. 3.*
4. *Москаленко В.Ф. // Ліки України. — 2001.— №9 (50). — С. 6-7.*
5. *Немченко А., Подколзіна М. // Ліки України. — 2001. — №3. — С. 9-12.*
6. *Немченко А., Подколзіна М. // Ліки України. — 2001. — №4. — С. 14-16.*
7. *Перечень основных лекарственных средств (11-е издание) // Аптека. — 2001. — №15 (286). — С. 11.*
8. *Попова Н.И. // Аптека. — 1999. — №4 (175). — С. 3.*
9. *Попова Н.И. // Аптека. — 1999. — №20 (191). — С. 5.*
10. *Про затвердження переліку вітчизняних та імпортних ЛЗ і виробів медичного призначення, ціни на які підлягають державному регулюванню // Постанови МОЗ України № 480 / 294 від 3.12.01 та Мінюсту України № 4045 / 6236 від 17.12.01.*
11. *Сбоева С.Г., Цындымеев А.Г. // Матер. Междунар. конференции "Фармацевтическая биоэтика". — М., 1997. — С. 84-85.*
12. *Спіженко Ю.П., Корпачов В.Г. // Ліки України. — 1998. — №5. — С. 4-8.*
13. *Цындемеев А.Г // Матер. Междунар. конференции "Фармацевтическая биоэтика". — М., 1997. — С. 94-95.*
14. *Шашкова Г.В., Ушкалова Е.А. // Фармация. — 1998. — №5. — С. 6-11.*
15. *Шеенко О.Н. // Фармация. — 1999. — №6. — С. 40-42.*

16. Diabetes is an Unseen Partner in Healthcare Crime // Managed Healthcare. — March 1999. — P. 341-343.

УДК 615.25:616.379-008.64:339.13

МАРКЕТИНГОВОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ АНТИДИАБЕТИЧЕСКИХ ЛЕКАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ

А.С.Немченко, И.В.Жирова

Исследован ассортимент антидиабетических средств фармацевтического рынка Украины и проведена их структуризация в зависимости от стран-поставщиков, фирм-производителей и др. Установлено, что сегодня их ассортимент представлен 89 наименованиями, среди которых 31% составляют препараты отечественного производства. Наличие препаратов на рынке Украины — 50%.

UDC 615.25:616.379-008.64:339.13

THE MARKETING RESEARCH OF ANTI-DIABETIC MEDICINES

A.S.Nemchenko, I.V.Zhirova

The work gives the analyses of antidiabetes medicines variety at Ukranian pharmaceutical market. We have conducted thein structurizationon the country-delivery firm-producer and others. It has been determined that at present the variety of the preparations comprises about 89 denominations, among which Ukranian medicines make 31%. Presence of preparations at Ukranian market — 50%.

Довідник "ВФ"

31.10-01.11.2002 р. на базі Національного фармацевтичного університету пройшов *II з'їзд апітерапевтів України* ***"Апітерапія: погляд у майбутнє"***, проведений за підтримки Міністерства охорони здоров'я України, Української академії аграрних наук, Національного фармацевтичного університету, Інституту бджільництва ім. П.І.Прокоповича та Асоціації апітерапевтів України. У програмі з'їзду були передбачены пленарні засідання, "круглий стіл" та секційні засідання. На церемонії відкриття з'їзду виступили: *Черних Валентин Петрович* — член-кореспондент НАН України, професор, ректор Національного фармацевтичного університету, м. Харків; *Боднарчук Леонід Іванович* — член-кореспондент УААН, президент Асоціації апітерапевтів України, директор Інституту бджільництва ім. П.І.Прокоповича, м. Київ; *Стригін Олександр Олександрович* — голова спілки бджолярів Харківської області, м. Харків. На пленарному засіданні виступили: *Тихонов О.І., Черних В.П.*, Національний фармацевтичний університет, м. Харків; *Боднарчук Л.І., Максютіна Н.П.*, Інститут бджільництва ім. П.І.Прокоповича, Національний медичний університет ім. О.О.Богомольця, м. Київ; *Кожура І.М.*, Інститут бджільництва ім. П.І.Прокоповича, м. Київ; *Омаров Ш.М.*, Дагестанская государственная академия, м. Махачкала (Россия); *Недєлька А.Ф., Головкін В.А., Недєлька В.І., Кучеренко О.В., Лебедь О.А., Суздаленко Н.В., Марюхнич Н.В., Костровська О.О.*, Запорізький державний університет, м. Запоріжжя; *Андрєєва А.В., Маннапова Р.Т.*, Башкирский государственный аграрный университет, м. Уфа (Россия); *Бодня О.І., Тихонов О.І.*, Харківська медична академія післядипломної освіти, м. Харків, Національний фармацевтичний університет, м. Харків; *Вахонина Т.В., Милюкова Т.И., Вахонина Е.А., Бурмистрова Л.А.*, НИИ пчеловодства, м. Рибне (Россия); *Журавлева К.С., Красочко П.А.*, Беларусский НИИ экспериментальной ветеринарии им. С.Н.Вышелесского, м. Мінськ (Беларусь); *Красочко П.А.*, Беларусский НИИ экспериментальной ветеринарии им. С.Н.Вышелесского, м. Мінськ (Беларусь); *Гласкович А.А., Курдеко А.П., Красочко П.П., Иванов С.Н., Некрашевич А.Н., Кашников О.В.*, Витебская ордена "Знак Почета" государственная академия ветеринарной медицины, м. Вітебськ, ИП "Витконпродукт" (Беларусь); *Руденко О.В.*, Інститут експериментальної та клінічної ветеринарної медицини УААН, м. Харків; *Черкасова А.І., Шамро М.О., Шамро Л.П.*, Полтавська філія Інституту бджільництва ім. П.І.Прокоповича, м. Гадяч; *Купраш Л.П., Стахорський Є.І., Пилипенко Л.І.*, Національний медичний університет ім. О.О.Богомольця, м. Київ; *Волох Д.С., Москаленко Л.Г., Ткачук І.О., Козіко Н.О., Білоцька О.М.*, Національний медичний університет ім. О.О.Богомольця, м. Київ; *Яковлєва Л.В., Карбушева І.В., Соколова Л.В.*, Центральна науково-дослідна лабораторія НФаУ, м. Харків; *Кресюн В.І., Солоденко Г.Н., Солоденко А.Г.*, Одеський державний медичний університет, м. Одеса; *Вотинов С.В.*, Український НДІ промислової медицини, м. Кривий Ріг; *Волошин О.І., Пішак В.П., Волошина Л.О.*, Буковинська державна медична академія, м. Чернівці.

У рамках з'їзду працювали секції: *"Технологія і виробництво лікарських апіпрепаратів та косметичних засобів", "Фармакологічні та клінічні аспекти вивчення лікарських апіпрепаратів", "Економіко-правові та інформаційні аспекти виробництва продуктів бджільництва".*

На з'їзді розглядались наступні питання:

- теорія і практика створення апіпрепаратів;
- технологія та промислове виробництво апіпрепаратів;
- технологія збору продуктів бджільництва;
- стандартизація лікарських, косметичних засобів та біологічно активних добавок на основі продуктів бджільництва;
- фармакологічні та клінічні (доклінічні) дослідження засобів на основі продуктів бджільництва;
- фармакоекономіка та маркетинг апіпрепаратів;
- сертифікація та реалізація продуктів бджільництва та лікарських препаратів, створених на їх основі;
- наукові школи та підготовка кадрів.

Продовження див. на стор. 71.